KINNITATUD
Keskkonnaameti
peadirektori 14.10.2019
käskkirjaga nr 1-2/19/12

Väike-Palkna maastikukaitseala kaitsekorralduskava

2020-2029

Keskkonnaamet 2019

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS 4
1.1. Ala iseloomustus 4
1.2. Maaomand ja maakasutus 5
1.3. Huvigrupid 5
1.4. Uuritus ja seire 5
1.4.1. Väikejärvede seire 5
1.4.2. Kaitsealuste taimeliikide seire 5
1.4.2. Metsaelupaiga inventuur 5
2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID 6
3. ALA JA SELLE VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE JA KÜLASTUSKORRALDUS 8
4. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE 9
4.1. Tegevuste kirjeldus 9
4.1.1. Seired, uuringud 9
4.1.2. Taristu 9
4.1.3. Kavad, eeskirjad 10
4.2. Tegevuste eelarve 11
5. KASUTATUD ALLIKAD 12
LISA. Väike-Palkna MKA kaitsekorralduskava 2010-2019 tulemuslikkuse hindamine 13

Vastavalt looduskaitseseaduse §-le 25 on kaitsekorralduskava kaitstavate loodusobjektide alapõhise kaitse korraldamise aluseks. Kaitsekorralduskava annab soovitused kaitseala valitsejale kaitse-eesmärkide saavutamise parimatest viisidest, kuid ei loo õigusi ega kohustusi kolmandatele isikutele. Väike-Palkna maastikukaitseala kaitsekord on kehtestatud Vabariigi Valitsuse 06.01.2006 määrusega nr 5 „Väike-Palkna maastikukaitseala kaitse-eeskiri".

Kaitsekorralduskava kinnitab Keskkonnaameti peadirektor. Teave kaitsekorralduskava kinnitamise kohta avalikustatakse Keskkonnaameti kodulehel.

Käesoleva Väike-Palkna maastikukaitseala kaitsekorralduskava (edaspidi *KKK*) eesmärk on:

- anda lühike ülevaade kaitstavast alast (edaspidi *ala*) - selle kaitsekorrast, kaitse-eesmärkidest, rahvusvahelisest staatusest, maakasutusest, huvigruppidest ning alal läbiviidavast riiklikust seirest;
- analüüsida ala eesmärke ning anda hinnang iga põhiväärtuseks oleva liigi, elupaiga vm väärtuse seisundile;
- arvestades alale seatud eesmärke määrata mõõdetavad kaitse-eesmärgid ja kaitsekorralduse oodatavad tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks ning 30 aasta perspektiivis;
- anda ülevaade peamistest väärtusi mõjutavatest teguritest, kirjeldada kaitseks vajalikke meetmeid koos oodatavate tulemustega;
- määrata põhiväärtuste säilimisele, taastamisele ja tutvustamisele suunatud kaitsekorralduslike tegevuste elluviimise plaan koos tööde mahu, koha, ulatuse kirjelduse ja orienteeruva maksumusega;
- luua alusdokument kaitseala kaitsekorralduslike tööde elluviimiseks ja rahastamiseks.

KKK koostamisel juhindutakse Eesti Vabariigi kehtivast seadusandlusest ja kaitsekorralduskava koostamise juhendist. Väike-Palkna maastikukaitseala KKK on koostatud kümneks aastaks.

Kava koostas Keskkonnaameti kaitse planeerimise büroo kaitse planeerimise spetsialist Kerttu Elm. Kontakt: kerttu.elm@keskkonnaamet.ee, 680 7913.

Kaanefoto: „Väiku-Palkna järv" Kerttu Elm

1. SISSEJUHATUS

1.1. Ala iseloomustus

Väike-Palkna maastikukaitseala asub Võru maakonnas Rõuge vallas Pillardi külas. Maastikukaitseala on moodustatud Eesti NSV Ministrite Nõukogu 24. septembri 1979. a määruse nr 497 «Looduskaitsealade edasise väljaarendamise kohta» ja Vabariigi Valitsuse 30. juuli 1996. a määruse nr 204 «Paganamaa ja Väike-Palkna maastikukaitseala kaitse-eeskirjade ning välispiiri kirjelduste kinnitamine» baasil. Kehtiv kaitse-eeskiri on vastu võetud Vabariigi Valitsuse 06.01.2006 määrusega nr 5 „Väike-Palkna maastikukaitseala kaitse-eeskiri“ ning ala kaitse-eesmärgiks on Väiku-Palkna järve ja selle kaldal asuvate metsakoosluste kaitse ning EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüübi – liiva-alade vähetoiteliste järvede (3110) kaitse. Tulenevalt Vabariigi Valitsuse 05.08.2004 korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri“ (RTL 2004, 111, 1758) lisa 1 punkti 2 alapunkti 497 alusel kuulub tervikuna Väike-Palkna loodusala (Natura EE0080606) koosseisu (EELIS).

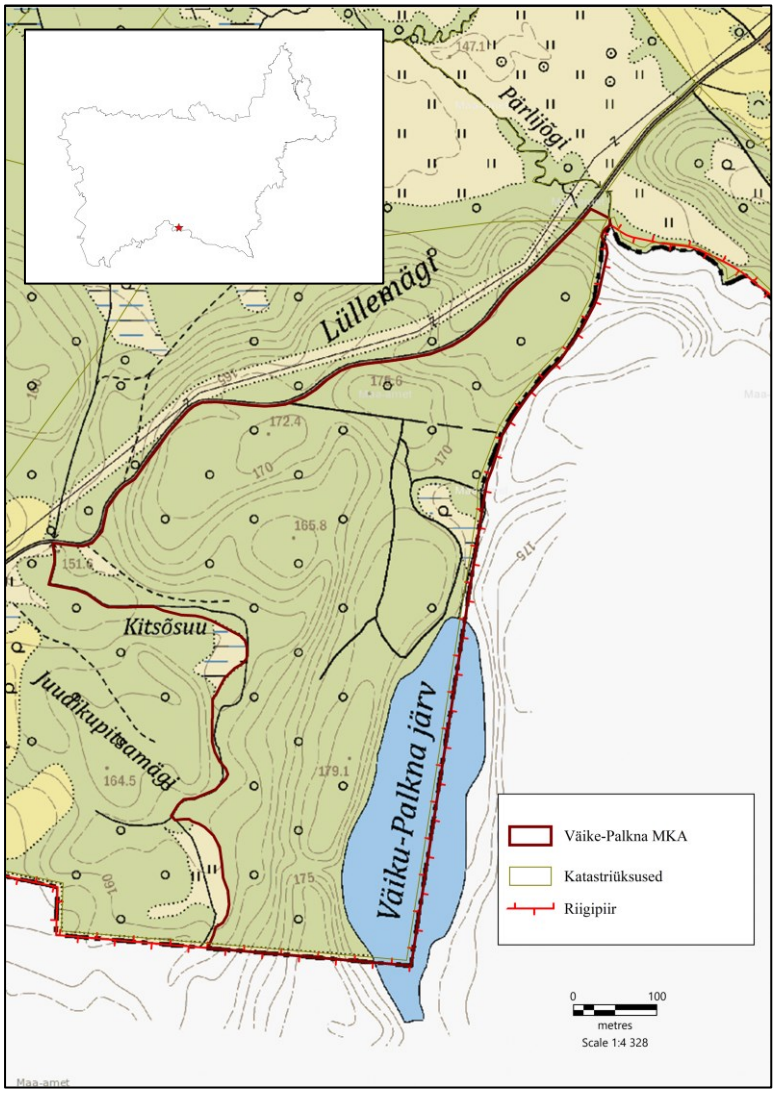

Joonis 1. Väike-Palkna maastikukaitseala asukoha skeem (*aluskaart: Eesti Põhikaart, Maa-ameti WMS-rakendus, 2018*).

1.2. Maaomand ja maakasutus

Väike-Palkna maastikukaitseala pindala on 24,7 ha ning asub tervikuna eramaal. Kaitsealast on metsaga kaetud 86 %, järv moodustab 12 % ning ülejäänud on soo ja lage ala.

1.3. Huvigrupid

Väike-Palkna maastikukaitsealaga seotud olulisemad huvigrupid ja nende huvid on alljärgnevad:

Keskkonnaamet – maastikukaitseala valitseja. Keskkonnaameti eesmärk on tagada ala eesmärgiks olevate väärtuste soodne seisund.
Politsei- ja Piirivalveamet (PPA) – piirirajatiste korrashoid.
Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK) – loodushoiutööde korraldamine.
Rõuge Vallavalitsus – huvitatud kaitseala heast seisundist, loodusväärtuste säilimisest.
Keskkonnainspektsioon (KKI) – järelevalve teostamine keskkonnaalaste õigusrikkumiste üle.
Ümbruskonna elanikud – järve kasutamine ujumiseks ja kalastamiseks, metsast seente ja marjade korjamine.

1.4. Uuritus ja seire

1.4.1. Väikejärvede seire

Kaitsealal paikneb Väike-Palkna (SJA0324000) väikejärvede seirejaam. Väiku-Palkna järv on Eesti sügavuselt teine järv - 32 m. Viimati seirati järve 2006. aastal, mil hüdrokeemiliste ja hüdrobioloogiliste näitajate järgi hinnati selle ökoloogilist seisundit heaks (Ott 2006).

1.4.2. Kaitsealuste taimeliikide seire

Väike-Palkna järvel on registreeritud vahelduvaõielise vesikuuse (*Myriophyllum alterniflorum*) kasvukoht. Viimane kinnitatud vaatlus on registreeritud 2006. aastal ja siis hinnati arvukuseks 70 taime. Kuigi tegu ei ole maastikukaitseala kaitse-eesmärgiks oleva liigiga, siis on järv sobiv kasvukoht ning peaks kaaluma vahelduvaõielise vesikuuse lisamist ala kaitse-eesmärgiks.

1.4.2. Metsaelupaiga inventuur

Kaitsealale on inventeeritud eelmise kava koostamise käigus rohunditerikkad kuusikud (9050) elupaigatüüp pindalaga 8,6 ha, esinduslikkusega C ja D. Väike-Palkna loodusala (EE0080606) kaitse-eesmärgiks on elupaigatüüp vanad loodusmetsad (9010*). Kava koostamise käigus inventeeriti elupaigad üle. Elupaigatüübile rohunditerikkad kuusikud (9050) vastab 2,8 ha metsa ning on esinduslikkusega C. Ülejäänud alale (5,8 ha) inventeeriti elupaigatüübi rohunditerikkad kuusikud asemele elupaigatüüp vanad loodusmetsad (9010*), mis on C esinduslikkusega.

2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID

Tabelis 1 võetakse kokku Väike-Palkna maastikukaitseala kaitseväärtuste hoidmisega seotud kaitse-eesmärgid, soodsa looduskaitselise seisundi saavutamist või hoidmist ohustavad tegurid ning nende ärahoidmiseks või leevendamiseks ettenähtavad meetmed ning kaitsetegevuse oodatavad tulemused kaitsekorralduskava perspektiivis.

Tabel 1. Väike-Palkna maastikukaitseala väärtuste koondtabel.

Väärtus[1]	Seisund	Pikaajaline kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Kriteeriumid tulemuslikkuse hindamiseks	Oodatav tulemus kaitsekorraldus-perioodi lõpuks
2.1. Elustik						
Vahelduvaõiene vesikuusk LKS – II, KE – ei, LoD – ei, LoA – ei.	Liigile sobivat elupaika esineb 0,05 ha.	Elupaigad on säilinud vähemalt 0,05 ha.	Kaldaala puhastamine ja süvendamine, veetaseme langus.	Elupaiga kaitse läbi järve elupaiga kaitse.	Liigi olemasolu ja pindala.	Liik on veekogus esindatud vähemalt 0,05 ha.
2.2. Elupaik						
Liiva-alade vähetoitelised järved (3110) KE – jah, LoD – I, LoA – jah	Elupaika esineb 4,6 ha ning on hinnatud esinduslikkusega A, järve ökoloogiline seisund hea.	Elupaik on säilinud 4,6 ha ja esinduslikkus on A ning ökoloogiline seisund on hea või parem.	Veekogu eutrofeerumine	Seire	Ökoloogiline seisund ja esinduslikkus.	Elupaik on säilinud 4,6 ha ja esinduslikkus on A ning ökoloogiline seisund on hea või parem.

[1] 1) LKS – kaitsekategooria looduskaitseseaduse alusel
KE – jah –kaitseala kaitse-eesmärgiks olemine
LoD – loodusdirektiivi lisa number
LoA (LiD) – loodusala (linnuala) kaitse-eesmärgiks olemine
2) Elupaiga seisund A – väga hea, B – hea, C- arvestatav, D – väheesinduslik

Väärtus[1]	Seisund	Pikaajaline kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Kriteeriumid tulemuslikkuse hindamiseks	Oodatav tulemus kaitsekorraldus-perioodi lõpuks
Rohunditerikkad kuusikud (9050)	Elupaika esineb 2,8 ha ning on hinnatud esinduslikkusega C.	Elupaik on säilinud 2,8 ha ning esinduslikkus on C või parem.	Puuduvad, kuna kooslus asub 100% sihtkaitsevööndis	Tähiste paigaldamine, ala seisundi jälgimine.	Pindala ja esinduslikkus.	Elupaik on säilinud vähemalt 2,8 ha ning esinduslikkus on C või parem.
Vanad loodusmetsad (9010*)	Elupaika esineb 5,8 ha ning on hinnatud C esinduslikkusega.	Elupaik on säilinud 5,8 ha ning esinduslikkus on C või parem.	Puuduvad, kuna kooslus asub 100% sihtkaitsevööndis	Tähiste paigaldamine, ala seisundi jälgimine.	Pindala ja esinduslikkus.	Elupaik on säilinud 5,8 ha ning esinduslikkus on C või parem.

3. ALA JA SELLE VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE JA KÜLASTUSKORRALDUS

Väike-Palkna maastikukaitseala külastuskoormus on madal, kuna ala tutvustamine ei ole olnud eesmärgiks varem ega saa olema ka edaspidi. Ala paikneb suurema liiklusega teedest eemal, mistõttu juhuslikult satub inimene sinna harva. Külastajateks on peamiselt ümbruskonna marja- ja seenekorjajad, ujumiskoha kasutajad, kalamehed ning kindla suunitlusega loodushuvilised. Nende teavitamiseks on kavandatud paigaldada kaitsealale uued tähised ning ala tutvustav infotahvel. Massiteabevahendeid ala tutvustamiseks ei kasutata, muud taristut ega keskkonnahariduslikku tegevust ei arendata. Läti poolelt on ligipääs järvele parem ja seal asub ka paadisild. Järve ääres on tehtud lõket selleks mitte ettenähtud kohas ja leidus metsa alla visatud taarat. Maaomanik on huvitatud lõkkekoha rajamisest, järveäärse raja ning ujumiskoha korras hoidmisest.

Visioon

• Maastikukaitseala külastus on madal ning selle külastajaskond koosneb valdavalt ümbruskonna elanikest, kes ala tunnevad. Aktiivset teavitust alal läbi ei viida ning ala ei propageerita massiteabevahendites.

Eesmärk

• Ala külastatavus ei ole suurenenud.

Meetmed

- Järelevalve tõhustamine.
- Kaitseala tutvustav tahvel koos käitumisjuhistega.
- Maakividest ümbritsetud lõkkekoha rajamine, raja ja ujumiskoha korras hoidmine.

4. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE

4.1. Tegevuste kirjeldus

4.1.1. Seired, uuringud

4.1.1.1. Väiku-Palkna järve uuring

Väiku-Palkna järve uuringu eesmärgiks on saada informatsiooni järve veekeskkonna hetkeseisundi kohta, järve kui elupaiga seisundi hindamine, informatsiooni kogumine ja andmeridade täiendamine pikaajaliste protsesside uurimiseks. Uuringu käigus hinnatakse ka kaitsealuse taimeliigi vahelduvaõielise vesikuuse seisundit. Viimati seirati järve 2006. aastal. Kuna järve on kukkunud ning kukkumas mitmeid kaldaäärseid puid, siis uuring selgitab välja elupaiga seisundi, võimaliku elupaiga parendamise vajalikkuse ning annab soovitusi selle teostamiseks. Kui elupaiga parendamine on vajalik, siis antud uuring on nende tööde aluseks. Uuringu korraldaja on KeA, prioriteet on II.

4.1.2. Taristu

4.1.2.1. Tähiste hooldamine, infotahvli paigaldus.

Vajalik on maastikukaitseala tähiste hooldamine ning infotahvli paigaldamine. Kaitsealal on vajalik vanade tähiste vahetamine uute vastu, kuna olemasolevad on kulunud ning ei vasta nõuetele (foto 1). Amortiseerunud tähised vahetatakse uute vastu kaitsekorraldusperioodi alguses. Alale paigaldatakse infotahvel maastikukaitseala tutvustusega (joonis 2). Prioriteet II, korraldaja RMK.

Foto 1. Kaitseala tähis

4.1.2.2. Lõkkekoha rajamine ja korras hoidmine

Maaomanik on huvitatud ametliku lõkkekoha rajamisest, järveäärse raja ning ujumiskoha korras hoidmisest. Lõkkease piiratakse maakividega ning ümbrus niidetakse. Kõrvalasuv ujumiskoht korrastatakse eemaldades sealt vees olevad roikad ning kaldalt kuni 8 cm tüvejämedusega puud. Samuti tehakse korda järveäärne rada lõkkekohani eemaldades oksi või peenikesi puid, mis takistavad rajal liikumist. Prioriteet III, teostaja maaomanik.

4.1.3. Kavad, eeskirjad

4.1.3.1. Kaitsekorralduskava uuendamine ja tulemuslikkuse hindamine

Kaitsekorralduskava periood on planeeritud kümnele aastale. Perioodi lõppedes tuleb Väike-Palkna maastikukaitsealale koostada uus kaitsekorralduskava. Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine toimub vastavalt tabelis 1 esitatud eesmärkidele kaitsekorraldusperioodi lõpuks lähtuvalt seatud kriteeriumidest. Prioriteet I, korraldaja KeA.

4.1.3.2. Maastikukaitseala kaitse-eeskirja muutmine

Väike-Palkna maastikukaitseala puhul on vaja kaitse-eesmärgid üle vaadata, kuna ala kaitsekord ei taga formaalselt elupaigatüüpide rohunditerikkad kuusikud (9050) ning vanad loodusmetsad (9010*) kaitset. Vanad loodusmetsad on Väike-Palkna loodusala (EE0080606) kaitse-eesmärgiks. Lisaks võib kaaluda vahelduvaõielise vesikuuse lisamist kaitse-eesmärkide hulka. Maastikukaitseala määruse muutmine viiakse läbi 2023. aastal Keskkonnaameti poolt, prioriteetsus on I.

Joonis 2. Planeeritud tegevused Väike-Palkna maastikukaitsealal (*aluskaart: Eesti Põhikaart, Maa-ameti WMS-rakendus, 2019*).

4.2. Tegevuste eelarve

Eelarve tabelisse 2 on koondatud eelnevate analüüsidena esitatud tööd, mis on täitmiseks käesoleva kaitsekorralduskavaga ettenähtud perioodi jooksul.
Tabelis on tegevused jaotatud vastavalt tegevuse olulisusele järgmistesse prioriteetsusklassidesse:
1) esimene prioriteet – hädavajalik tegevus, milleta kaitse-eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu, see on väärtuste säilimisele ja toimiva ohuteguri kõrvaldamisele suunatud tegevus; kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik tegevus;
2) teine prioriteet – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele, eksponeerimisele ja potentsiaalsete ohutegurite kõrvaldamisele;
3) kolmas prioriteet – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele.

Tabel 2. Tegevuste eelarve ja ajakava (KA – Keskkonnaamet, RMK – Riigimetsa Majandamise Keskus, KAUR – Keskkonnaagentuur).

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Priori-teet	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Kokku
					Sadades eurodes										
Inventuurid, seired, uuringud															
4.1.1.	Väiku-Palkna järve uuring	Uuring	KeA	II		x									x
Taristu, tehnika ja loomad															
4.1.2.	Väike-Palkna maastikukaitseala tähiste hooldus ja infotahvli paigaldamine.	Raja, infotahvlite ja maastikukaitseala tähiste hooldamine	RMK	II	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
4.1.2.	Lõkkekoha rajamine, korrashoid	Muu taristu rajamine	Huvilised	III	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Kavad, eeskirjad															
4.1.3.	Väike-Palkna maastikukaitseala kaitsekorralduskava tulemuslikkuse hindamine ja uue kava koostamine	Tegevuskava	KeA	I										x	x
4.1.3.	Kaitse-eeskirja muutmine	Kaitsekorra muutmine	KeA	I				x							x

5. KASUTATUD ALLIKAD

EELIS, Eesti Looduse Infosüsteem. 27.09.2018

Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri, RT III, 04.04.2017, 6 https://www.riigiteataja.ee/akt/304042017006?leiaKehtiv 17.06.2019

Ott, I. Eesti Väikejärvede seire 2006. a. EMÜ

Väike-Palkna maastikukaitseala kaitse-eeskiri, RT I 2006, 4, 16, https://www.riigiteataja.ee/akt/13293984?leiaKehtiv 11.01.2019

LISA. Väike-Palkna MKA kaitsekorralduskava 2010-2019 tulemuslikkuse hindamine

Väärtused	Indikaator	Algseis	Kriteerium	Tulemus
Väike-Palkna järv Liiva-alade vähetoitelised järved (3110)	Järve ökoloogiline seisund, esinduslikkus	Elupaiga esinduslikkus on A, ökoloogiline seisund hea.	Elupaiga ja ökoloogilise seisundi muutused	Elupaiga seisundit ei ole uuesti hinnatud.
Metsad	Raied metsateatiste alusel ja visuaalsel vaatlusel. Elupaiga seisund	Värsked raied puuduvad. Elupaiga esinduslikkus on C ja D.	Raied puuduvad va puhkekoha ümbruses Elupaiga seisund on paranenud.	Raied puuduvad. Elupaiga 9050 pindala 2,8 ha ja esinduslikkus C. Elupaiga 9010* 5,8 ha ja esinduslikkus C.
Puhkekoht	Puhkekoha seisund visuaalsel vaatlusel ja hoolduspäeviku alusel	Puhkekoht on hooldamata	Puhkekoht on regulaarselt hooldatud	Puhkekohta ei ole rajatud.